

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 11. února 2020 ve věci č. 56867/15 – *Buturugă proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal, že orgány činné v trestním řízení nesplnily své pozitivní závazky vyplývající z článků 3 a 8 Úmluvy, jelikož nevyšetřovaly násilí a výhrůžky smrti ze strany manžela stěžovatelky jako domácí násilí a nepovažovaly porušení důvěrnosti účtů stěžovatelky na sociálních sítích jejím manželem za související s domácím násilím, jehož byla obětí.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka podala trestní oznámení týkající se domácího násilí ve formě násilných útoků a opakovaných výhrůžek smrti, jehož se měla stát obětí ze strany svého tehdejšího manžela, se kterým se během vyšetřování rozvedla. První trestní oznámení učinila den po útoku a utrpěná zranění doložila forenzní lékařskou zprávou. Později podala na svého bývalého manžela další trestní oznámení z důvodu porušení listovního tajemství, jelikož se měl nabourat k jejím účtům na sociálních sítích. Trestní stíhání pro tento skutek bylo napřed odloženo jako nesouvisející se skutky domácího násilí, později jako opožděné. Za násilné útoky byla bývalému manželovi stěžovatelky toliko ve správním řízení uložena pokuta ve výši 250 eur a vyšetřování vedené nikoli pro domácí násilí, ale pro ublížení na zdraví bylo zastaveno. Rozhodnutí státního zástupce bylo následně potvrzeno soudem s tím, že výhrůžky nebyly dostatečně závažné, aby byly kvalifikovány jako trestný čin, a nebylo prokázáno, že by zranění stěžovatelce způsobil její bývalý manžel. Stran porušení listovního tajemství soud shledal, že se nevztahovalo k domácímu násilí a že informace dostupné na sociálních sítích jsou veřejné.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 3 A 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala nedostatečnost vyšetřování domácího násilí, kterého se stala obětí ze strany svého bývalého manžela. Namítala rovněž, že nebylo prošetřeno, že se bývalý manžel dopustil i porušení jejího listovního tajemství, když se naboural do jejích účtů na sociálních sítích.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že v rámci povinností, které vyplývají z článku 3 ve spojení s článkem 1 Úmluvy, musí státy zajistit osobám ve své jurisdikci ochranu před špatným zacházením i ze strany jednotlivců. Zvláště zranitelné osoby, včetně obětí domácího násilí, mají při zásazích do osobní integrity právo na účinnou ochranu, včetně poskytnutí úkrytu (*Opuz proti Turecku*, rozsudek ze dne 9. června 2009, č. 33401/02, § 159). Pozitivní závazky státu se skládají, *zprvu*, z povinnosti přijmout přiměřená opatření s cílem odvrátit bezprostřední hrozbu špatného zacházení, o kterém vnitrostátní orgány věděly či měly vědět (*Đorđević proti Chorvatsku*, rozsudek ze dne 24. července 2012, č. 41526/10, § 139) a, *zadruhé*, z povinnosti vést v případech, kde bylo vzneseno hájitelné tvrzení o špatném zacházení, účinné vyšetřování (*Opuz proti Turecku*, cit. výše, § 145). V otázce zajištění práv chráněných článkem 8 Úmluvy týkajících se vztahů mezi jednotlivci Úmluva státům ponechává určitý prostor pro uvážení. Existují totiž různé způsoby zajištění práva na ochranu soukromého života a obsah povinností státu bude záviset na konkrétním dotčeném aspektu tohoto práva (*Söderman proti Švédsku*, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, č. 5786/08, § 79).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

1. K vyšetřování špatného zacházení

Soud shledal, že příslušná právní úprava (ustanovení trestního zákoníku postihujícího závažné formy domácího násilí a zvláštní zákon o předcházení a boji proti domácímu násilí) stěžovatelce poskytovala v teoretické rovině ochranu. Klíčové však dle Soudu bylo posouzení, zda tato právní úprava a její

praktické uplatnění ve věci stěžovatelky, zejména postup orgánů činných v trestním řízení, vykazovaly natolik závažné nedostatky, že představovaly porušení pozitivních závazků žalovaného státu (*Valiulienė proti Litvě*, rozsudek ze dne 26. března 2013, č. 33234/07, § 79). Poznamenal, že stěžovatelka ohlásila násilí ze strany svého bývalého manžela orgánům činným v trestním řízení dvakrát po sobě a svá zranění doložila forenzní lékařskou zprávou. Soud zdůraznil, že orgány činné v trestním řízení, včetně soudu, nekvalifikovaly jednání jako domácí násilí, ale toliko jako ublížení na zdraví mezi jednotlivci, které je postihováno méně přísně. Soud zopakoval, že v případech domácího násilí je od orgánů činných v trestním řízení vyžadována zvláštní pozornost a zohlednění specifík těchto skutků, která jsou uznána i Úmluvou Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí, tzv. Istanbulskou úmluvou (*M. G. proti Turecku*, rozsudek ze dne 22. března 2016, č. 646/10, § 93). V projednávané věci však vnitrostátní orgány takto nepostupovaly.

Soud dále podotkl, že vnitrostátní soud shledal, že výhrůžky ze strany bývalého manžela nebyly natolik závažné, aby mohly být kvalifikovány jako trestný čin a že neexistuje přímý důkaz, že za zranění stěžovatelky je odpovědný její bývalý manžel. Takové závěry dle Soudu nemohou mít odrazující účinek vedoucí k potlačení jevu tak závažného jako domácí násilí. Vnitrostátní orgány nijak nezpochybnilly existenci a závažnost stěžovatelčiných zranění, avšak nepřijaly nezbytná opatření k objasnění, kdo za ně byl odpovědný. Vyslechly pouze příbuzné stěžovatelky, ale nepřistoupily k provedení dalších důkazů. Vhodná opatření k objasnění okolností případu mohla přitom zahrnovat například výslech dalších svědků, zejména sousedů, či konfrontaci svědků a stran (*E. M. proti Rumunsku*, rozsudek ze dne 30. října 2012, č. 43994/05, § 66 a 68). Stěžovatelka navíc nezpůsobila žádné významné průtahy ve vyšetřování, násilí ze strany bývalého manžela ohlásila den poté a nebylo tvrzeno, že by z tohoto důvodu byla ohrožena účinnost jakéhokoli vyšetřovacího úkonu.

2. K vyšetřování porušení listovního tajemství

Soud podotkl, že trestní zákoník postihoval porušení listovního tajemství. Stěžovatelka podala trestní oznámení na bývalého manžela za to, že se neoprávněně naboural k jejím elektronickým komunikacím a pořídil jejich kopie. Stěžovatelka se obrátila na orgány činné v trestním řízení v okamžiku, kdy se již zabývaly vyšetřováním násilí a vyhrožování ze strany jejího bývalého manžela. Porušení důvěrnosti její komunikace mělo dle Soudu přímý vztah k násilí, vyhrožování a zastrašování, kterým stěžovatelka čelila. Soud podotkl, že na základě vnitrostátního i mezinárodního práva domácí násilí nespočívá pouze ve fyzických útocích, ale zahrnuje rovněž psychologický nátlak a obtěžování. Navíc, kyberšikana je dle příslušných dokumentů OSN, Rady Evropy i Evropské unie považována za součást násilí proti ženám a může mít různé formy včetně narušení soukromí, nabourání se do počítače oběti či sdílení a manipulaci s daty a obrázky, včetně těch intimních. V kontextu domácího násilí často dochází ke kybernetickému pronásledování ze strany partnera. Soud dal proto za pravdu stěžovateli, že jednání v podobě kybernetického pronásledování a dalšího narušování jejího listovního tajemství na internetu měly být brány při vyšetřování domácího násilí v potaz.

Soud si povšiml, že první žádost stěžovatelky o kontrolu rodinného počítače byla zamítnuta s odůvodněním, že materiály, které by mohly být takto odhaleny, neměly žádnou vazbu na výhrůžky a útoky, pozdější trestní oznámení pak pro údajnou opožděnost. Dle Soudu se tímto postupem příslušné orgány dopustily přehnaného formalismu, jelikož jim trestní zákoník umožňoval zasáhnout. Soud dále označil za problematický závěr vnitrostátního soudu, že data na sociálních sítích jsou tak jako tak veřejná. Uvedl, že obvinění z porušení listovního tajemství je za účelem posouzení fenoménu domácího násilí v jeho celku nutné přezkoumat věcně. Navíc, bývalý manžel stěžovatelky se neoprávněně naboural k jejímu účtu na Facebooku a vytvořil si kopie jejích soukromých konverzací, dokumentů a fotografií, tedy nejen dat, která byla veřejně dostupná.

Soud po zvážení výše uvedeného shledal, že tvrzení stěžovatelky, že se její manžel neoprávněně dostal k jejím elektronickým komunikacím, nebyla vnitrostátními orgány věcně přezkoumána. Příslušné orgány si neobstaraly žádné důkazy, kterými by mohly objasnit okolnosti věci. Orgány činné v trestním řízení postupovaly přehnaně formalisticky, když neshledaly souvislost narušení korespondence s

násilím, které jim stěžovatelka oznámila již dříve, a nesplnily tak svou povinnost posoudit případ domácího násilí ve všech jeho aspektech.

3. Celkový závěr

Soud rozhodl, že vnitrostátní orgány nepřistoupily v projednávané věci k vyšetřování jako ke specifickému problému domácího násilí. Vyšetřování fyzických útoků nebylo účinné a trestním oznámením na porušení listovního tajemství se příslušné orgány věcně vůbec nezabývaly, ačkoli úzce souviselo s oznámením stěžovatelky týkajícím se násilí. Žalovaný stát tedy nedostal svým pozitivním závazkům vyplývajícím z článků 3 a 8 Úmluvy, čímž došlo k jejich porušení.